

ความก้าวหน้าทางกฎหมายที่มีต่อบริการทางการแพทย์กรณีผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน
หรือสื่อความหมายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย

Legal Development to Health Services on the Hearing Impaired and Related Laws in Thailand.

Wanasri Phaisaltuntiwongs, M.D.; Thanarath Imsuwansri, M.D., LL.B.***

Abstract

In the preceding, Thai community has view point of disabilities as social welfare aspect and relieving assistance in the form of employment and apprenticeship, including subvention as relief for those disabled. Besides, in conformity with human rights activists, they generally push forward with part of welfare. While disabled prevention and rehabilitation are not so concerned by community, that really cause of opportunity loss in promptly standardizing medical treatment and rehabilitation. By the intendment of Constitution of The Kingdom of Thailand, B.E. 2550 (2007), Promotion and Development of Quality of Life of the Disabled Act, B.E. 2550 (2007), and, Promotion and Development of Quality of Life of the Disabled Act (Number 2), B.E. 2556 (2013) are empowerment of all persons with disabilities, including those who require more intensive support, and prohibition of discrimination against any person on the basis of disabilities. Not only government sector administration, but also the related organizations should present and supplicate for administration.

In medical services of cochlear implantations are accepted in civilized countries for deafness type of hearing impairment rehabilitation. The authors would like to propose that the Thai jurists completely legislate of the human rights of all persons with disabilities and roles of related organizations for authority permission such as otolaryngologists, audiologists and speech therapists to propose and call for thoroughly standardized actualization in the future.

Key words : Laws, Health Services, Hearing Impaired.

* Otorhinolaryngology Section, Sirindhorn Hospital, Medical Service Department, Bangkok Metropolitan Administration, Thailand

** Institute of Medical Research and Technology Assessment, Department of Medical Services, Ministry of Public Health, Thailand

ที่มา

ในช่วง 6 ปีที่ผ่านมา นับจากมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550¹ มีการตราพระราชบัญญัติเกี่ยวข้องกับคนพิการและออกกฎรวมทั้งหลักเกณฑ์ต่างๆเกี่ยวกับสิทธิของคนพิการเพื่อป้องกันและจัดการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการนั้น โดยเจตนารมณ์ในการร่างรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่รองรับตามรัฐธรรมนูญก็เพื่อเป็นการเปิดประตูเอาไว้แต่ในทางปฏิบัติจำเป็นต้องอาศัยผู้ที่ทำงานที่เกี่ยวข้องด้านนี้โดยตรงที่จะต้องเสนอเรียกร้องและจัดทำต่อรัฐ²

บทความนี้แสดงถึงบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ เอกชน องค์กรที่เกี่ยวข้องและกฎหมาย หลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่มีความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมายรวมทั้งความสำคัญในการที่ทำให้สังคมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความตระหนักและมีความคิดริเริ่มในการส่งเสริมและพัฒนาผู้ที่มีความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมายเนื่องจากในปัจจุบันมีเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่สามารถฟื้นฟูสมรรถภาพทางการได้ยินและการสื่อความหมายหากแต่ต้องมีการวินิจฉัยและให้การรักษาฟื้นฟูอย่างทันที่และมีประสิทธิภาพโดยผู้ที่มีความรู้ความชำนาญเพื่อช่วยผู้ที่มีความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมายให้สามารถกลับมาใช้ชีวิตประจำวันและประกอบอาชีพได้ตามความเหมาะสม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติไว้ดังนี้

“มาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา

การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม”

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550³

“มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“คนพิการ” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่างๆ และมีความจำเป็นเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ ตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประกาศกำหนด

“การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ” หมายความว่า การเสริมสร้างสมรรถภาพหรือความสามารถของคนพิการให้มีสภาพที่ดีขึ้น หรือดำรงสมรรถภาพหรือความสามารถที่มีอยู่เดิมไว้ โดยอาศัยกระบวนการทางการแพทย์ การศาสนา การศึกษา สังคม อาชีพ หรือกระบวนการอื่นใด เพื่อให้คนพิการได้มีโอกาสทำงานหรือดำรงชีวิตในสังคมอย่างเต็มศักยภาพ

“การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต” หมายความว่า การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ การจัดสวัสดิการ การส่งเสริมและพิทักษ์สิทธิ การสนับสนุนให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตอิสระ มีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ และเสมอภาคกับบุคคลทั่วไป มีส่วนร่วมทางสังคมอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้...”

ความก้าวหน้าทางกฎหมายที่มีต่อบริการทางการแพทย์กรณีผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน
หรือสื่อความหมายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2556 รัฐสภาใช้อำนาจนิติบัญญัติออกประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556⁴ มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายโดยเฉพาะบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพเพื่อขจัดปัญหาการเข้าถึงสวัสดิการและความช่วยเหลือจากรัฐ ตลอดจนให้คนพิการได้รับสิทธิประโยชน์ได้กว้างขวาง

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 4 และมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 อันเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 41 และมาตรา 43 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จึงออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้ ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ⁵ ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2552 เล่ม 126 ตอนพิเศษ 77 ง กำหนดประเภทความพิการไว้ 6 ประเภทและต่อมาได้ออกประกาศแก้ไขเพิ่มเติมประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555⁶ โดยมีการยกเลิกความในข้อ 3 เรื่อง ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ และกำหนดประเภทความพิการ 7 ประเภท เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2555 เล่ม 129 ตอนพิเศษ 119 ง โดยสาระสำคัญอันเกี่ยวข้องกับความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมายยังคงเดิมและมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

“ข้อ 5 หลักเกณฑ์กำหนดความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย ได้แก่

1) หูหนวก หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่อง

ในการได้ยินจนไม่สามารถรับข้อมูลผ่านทางทางการได้ยินเมื่อตรวจการได้ยิน โดยใช้คลื่นความถี่ที่ 500 เฮิรตซ์ 1,000 เฮิรตซ์ และ 2,000 เฮิรตซ์ ในหูข้างที่ได้ยินดีกว่าจะสูญเสียการได้ยินที่ความดังของเสียง 90 เดซิเบลขึ้นไป

2) หูตึง หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องในการได้ยิน เมื่อตรวจวัดการได้ยิน โดยใช้คลื่นความถี่ที่ 500 เฮิรตซ์ 1,000 เฮิรตซ์ และ 2,000 เฮิรตซ์ ในหูข้างที่ได้ยินดีกว่าจะสูญเสียการได้ยินที่ความดังของเสียงน้อยกว่า 90 เดซิเบลลงมาจนถึง 40 เดซิเบล

3) ความพิการทางการสื่อความหมาย หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องทางการสื่อความหมาย เช่น พูดไม่ได้ พูดหรือฟังแล้วผู้อื่นไม่เข้าใจ เป็นต้น”

อาศัยความใน มาตรา 20 (1) และมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 อันเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลซึ่งมาตรา 29 ประกอบมาตรา 41 และมาตรา 43 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข จึงออกประกาศไว้ดังต่อไปนี้ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการ และสื่อส่งเสริมพัฒนาการสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2552⁷ ลงวันที่ 30 กันยายน 2552 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 126 ตอนพิเศษ 163 ง เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2552 กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้บริการในเรื่องการให้สิทธิคนพิการได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพในเรื่องต่างๆ สรุปได้ดังนี้

(1) สิทธิคนพิการได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ (ข้อ 2) ได้แก่ การตรวจวินิจฉัย การตรวจทางห้องปฏิบัติการ และการตรวจพิเศษด้วยวิธีอื่นๆ ตามชุดสิทธิประโยชน์ การแนะนำ การให้คำปรึกษา และการจัดบริการเป็นรายกรณี การให้ยา ผลิตภัณฑ์ เวชภัณฑ์ และหัตถการพิเศษอื่นๆ เพื่อการบำบัดฟื้นฟู การศัลยกรรม การบริการพยาบาลเฉพาะทาง กายภาพบำบัด กิจกรรมบำบัด การแก้ไขการพูด (อรรถบำบัด) พฤติกรรมบำบัด จิตบำบัด ดนตรีบำบัด พลบำบัด ศิลปะบำบัด การฟื้นฟูสมรรถภาพทางการได้ยิน การพัฒนาทักษะในการสื่อความหมาย การบริการส่งเสริมพัฒนาการ หรือบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม การบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก การพัฒนาทักษะทางสังคม สังคมสงเคราะห์ และสังคมบำบัด การประเมินและเตรียมความพร้อมก่อนการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพหรือการประกอบอาชีพ การฟื้นฟูสมรรถภาพทางการเห็น การสร้างความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว การบริการข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพผ่านสื่อในรูปแบบที่เหมาะสมกับความพิการซึ่งคนพิการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะแก่คนพิการและผู้ดูแลคนพิการ การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยครอบครัว และชุมชน การเยี่ยมบ้าน กิจกรรมการให้บริการเชิงรุก การฝึกทักษะการเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน การบริการทันตกรรม และการให้บริการเกี่ยวกับกายอุปกรณ์เทียม กายอุปกรณ์เสริม เครื่องช่วยความพิการ หรือสื่อส่งเสริมพัฒนาการ

(2) การกำหนดสถานที่และรายการค่าใช้จ่าย (ข้อ 3) ให้คนพิการได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ การรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการและสื่อส่งเสริมพัฒนาการ จากสถานพยาบาลของรัฐ สถานพยาบาลในกำกับของรัฐ สถานพยาบาลรัฐวิสาหกิจ สถานพยาบาลเอกชนตามที่หน่วยงานของรัฐประกาศกำหนด ในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ ค่าห้องและค่าอาหารตามอัตราที่หน่วยงานของรัฐกำหนด ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการ

และสื่อส่งเสริมพัฒนาการ ค่าใช้จ่ายอื่นๆ เพื่อประโยชน์ในการบริการฟื้นฟูสมรรถภาพ

(3) การกำหนดวิธีการเบิกจ่าย (ข้อ 4) ให้สถานพยาบาลตามข้อ 3 เบิกค่าใช้จ่ายตามสิทธิของคนพิการที่ได้รับตามกฎหมายหรือระเบียบของหน่วยงานของรัฐว่าด้วยการนั้นก่อน และหากสิทธิตามกฎหมายหรือระเบียบของหน่วยงานของรัฐว่าด้วยการนั้นไม่เพียงพอตามความจำเป็น ให้สถานพยาบาลแห่งนั้นส่งเรื่องไปยังหน่วยงานที่เป็นผู้กำหนดสิทธิตามกฎหมายหรือระเบียบของหน่วยงานของรัฐเพื่อให้การสนับสนุนต่อไป

อย่างไรก็ตาม ในการเบิกเงินค่าใช้จ่ายของสถานพยาบาลต่างๆ ให้สถานพยาบาลแห่งนั้นเบิกจ่ายจากกองทุนที่คนพิการรายนั้นมีสิทธิ เช่น กองทุน สปสช. กองทุนประกันสังคม กองทุนสวัสดิการรักษายาบาลของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจต่างๆ เว้นแต่เป็น**กรณีการจัดหาอุปกรณ์เครื่องช่วยความพิการที่มีมูลค่าสูงเฉพาะกรณีที่ถูกกฎหมายและระเบียบของหน่วยงานของรัฐมิได้กำหนดไว้ จึงให้ศูนย์สิทธิการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติเป็นหน่วยงานในการดำเนินการได้**

(4) กำหนดวิธีการปฏิบัติในกรณีอุปกรณ์ชำรุด (ข้อ 5) ในกรณีที่อุปกรณ์ หรือเครื่องช่วยความพิการ หรือสื่อส่งเสริมพัฒนาการที่คนพิการนั้นได้รับ ชำรุดบกพร่องใช้การไม่ได้ ให้สถานพยาบาลตามข้อ 3 ทำการซ่อมแซมหรือเปลี่ยนแปลงชิ้นส่วนของอุปกรณ์หรือจัดหาให้ใหม่ หรือส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ โดยให้เบิกค่าใช้จ่ายตามข้อ 4

(5) กำหนดหน่วยประสานการปฏิบัติ (ข้อ 6) ให้ศูนย์สิทธิการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ เป็นหน่วยประสานงานและสนับสนุนงานด้านวิชาการ เทคโนโลยีด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ การวิจัยพัฒนานวัตกรรม รวมทั้งจัดหาอุปกรณ์เครื่องช่วยความพิการที่มีมูลค่าสูงเฉพาะกรณีที่ถูกกฎหมายหรือระเบียบของหน่วยงานของรัฐมิได้กำหนดไว้

ความก้าวหน้าทางกฎหมายที่มีต่อบริการทางการแพทย์กรณีผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน
หรือสื่อความหมายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย

นอกจากนี้มีการออกบทบัญญัติของกฎหมาย กฎ และระเบียบที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545⁸ มีสาระสำคัญเป็นการกำหนดให้คนพิการได้รับสิทธิด้านสุขภาพ โดยได้รับยกเว้นไม่ต้องจ่ายค่าบริการในการรับบริการทางสาธารณสุขให้แก่หน่วยบริการสาธารณสุข ในปี พ.ศ. 2547 และล่าสุด พ.ศ. 2556 ได้มีประกาศคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เรื่อง การใช้สิทธิเข้ารับบริการสาธารณสุขของทหารผ่านศึกและคนพิการ^{9, 10} ซึ่งคนพิการและทหารผ่านศึกสามารถใช้สิทธิรับบริการสาธารณสุข ณ หน่วยบริการของรัฐได้ทุกแห่ง

ประกาศคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เรื่อง การกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อสนับสนุนในองค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลดำเนินงานและบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ พ.ศ. 2552¹¹

พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533¹² กำหนดสิทธิคนทุพพลภาพที่เป็นผู้ประกันตนได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย

พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550¹³ มีสาระสำคัญเป็นการกำหนดให้คนพิการได้รับสิทธิด้านสุขภาพ โดยกำหนดให้คนพิการที่มีความจำเป็นในเรื่องสุขภาพได้รับการคุ้มครองอย่างสอดคล้องและเหมาะสม รวมทั้งป้องกันมิให้เกิดความพิการโดยกำเนิด โดยกำหนดให้หญิงได้รับการสร้างเสริมและการคุ้มครองอย่างสอดคล้องและเหมาะสมด้านการดูแลสุขภาพทางเพศ และสุขภาพของระบบเจริญพันธุ์ซึ่งมีความจำเพาะ ชีวชื่อน และมีอิทธิพลต่อสุขภาพของหญิงตลอดชีวิต

นอกจากบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้เขียนขอ ยกกรณีผู้ที่มีความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมายที่สามารถแก้ไขได้โดยการใช้อุปกรณ์อวัยวะเทียมหรือชุดประสาทหูเทียมซึ่งมีข้อจำกัดในเรื่องของสิทธิในการรับบริการทางการแพทย์ที่คนพิการมีสิทธิ เช่น กองทุน

หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ กองทุนประกันสังคม กองทุนสวัสดิการรักษาพยาบาลของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจต่างๆ

กรณีคนพิการมีสิทธิเบิกจ่ายจากกองทุนสวัสดิการรักษาพยาบาลของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจนั้นมีสิทธิตามประกาศของกรมบัญชีกลาง เรื่องการปรับปรุงแก้ไขประเภทและอัตราค่าอวัยวะเทียมและอุปกรณ์ในการบำบัดรักษาโรค (เพิ่มเติม) ที่ กค 0422.2/ว 249¹⁴ ลงวันที่ 15 กรกฎาคม 2553 รหัสอุปกรณ์ 2405 ชุดประสาทหูเทียม (Cochlear implant) หรือ ชุดประสาทหูเทียมชนิดฝังที่ก้านสมอง (Brainstem implant) ราคาไม่เกิน 850,000 บาท ต่อ 1 ช้างหรือชุด โดยระบุดังนี้

หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการเบิกชุดประสาทหูเทียม

1) การผ่าตัดฝังประสาทหูเทียม หรือ ฝังประสาทหูเทียมชนิดฝังที่ก้านสมอง ผู้ป่วยแต่ละรายสามารถเบิกได้คนละ 1 ช้างต่อชุดเท่านั้น

2) ใบรับรองของแพทย์ผู้ทำการผ่าตัดจะต้องระบุข้อบ่งชี้ครบทุกข้อ พร้อมทั้งหลักฐานการตรวจการได้ยินรับรองโดยแพทย์ผู้ทำการผ่าตัด และการตรวจระดับสติปัญญารับรองโดยจิตแพทย์แนบมาเพื่อประกอบการเบิกจ่ายด้วยลักษณะ เป็นชุดอุปกรณ์ประกอบด้วยสองส่วนคือ

1. ส่วนที่อยู่ในร่างกาย ประกอบด้วย อุปกรณ์สำคัญ เช่น ตัวรับสัญญาณ และขั้วไฟฟ้า

2. ส่วนที่อยู่นอกร่างกาย ประกอบด้วย อุปกรณ์สำคัญ คือ เครื่องแปลงสัญญาณ ซึ่งอาจเป็นชนิดตัดหลังใบหู หรือชนิดกล่องพกพา และเครื่องแปลงเสียงพูด

ข้อบ่งชี้ สำหรับผู้ป่วยที่

1) มีประสาทหูเสื่อม หรือพิการ 2 ช้าง มีระดับการได้ยินเกิน 90 เดซิเบล และใช้เครื่องช่วยฟังไม่ได้ผล หรือได้ผลน้อย และ

2) มีสุขภาพดี ไม่มีโรคที่เป็นอุปสรรคต่อการผ่าตัด และ

3) มีสุขภาพจิตและระดับสติปัญญาอยู่ในเกณฑ์ปกติ และ

4) ต้องสามารถเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพการได้ยินหลังการผ่าตัด และติดตามผลเป็นระยะๆได้ และ

5) กรณีการผ่าตัดฝังประสาทหูเทียมชนิดฝังที่ก้านสมอง ต้องเป็นกรณีที่ผู้ป่วยไม่มีเส้นประสาทสมองคู่ที่ 8 เท่านั้น

ในเวลาต่อมาได้มีการประกาศของกรมบัญชีกลาง เรื่องประเภทและอัตราค่าอวัยวะเทียมและอุปกรณ์ในการบำบัดรักษาโรค ที่ กค 0422.2/พิเศษ ว 1⁵ ลงวันที่ 4 ธันวาคม 2556 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 1 มกราคม 2557 ซึ่งมีการกำหนดเพิ่มเติมในเรื่องคุณสมบัติสำหรับสถานพยาบาลที่ทำการผ่าตัดประสาทหูเทียมโดยรวมถึงความพร้อมของบุคลากร คุณสมบัติของชุดประสาทหูเทียม นอกจากนี้ยังได้เพิ่มสิทธิในการเบิกอุปกรณ์เสริมและแบตเตอรี่เพื่อให้งานอวัยวะเทียมเกิดความคุ้มค่ามากที่สุด สาระสำคัญในประกาศที่มีผลบังคับใช้ในปัจจุบันมีดังต่อไปนี้

รหัสอุปกรณ์ 2405 ชุดประสาทหูเทียม (Cochlear implant) หรือ ชุดประสาทหูเทียมชนิดฝังก้านสมอง (Brainstem implant) ราคาไม่เกิน 850,000 บาท ต่อ 1 ข้างหรือชุด

หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการเบิกชุดประสาทหูเทียม

1) การผ่าตัดฝังประสาทหูเทียมหรือฝังประสาทหูเทียมชนิดฝังก้านสมอง ผู้ป่วยแต่ละรายสามารถเบิกได้คนละ 1 ชุดเท่านั้น

2) ใบรับรองแพทย์ผู้ทำการผ่าตัดจะต้องระบุข้อบ่งชี้ครบทุกข้อพร้อมทั้งหลักฐานการตรวจการได้ยินรับรองโดยแพทย์ผู้ทำการผ่าตัดและตรวจระดับสติปัญญา

หรือพัฒนาการในเด็กที่อายุต่ำกว่า 12 ปี รับรองโดยจิตแพทย์หรือนักจิตวิทยาเพื่อประกอบการเบิกจ่ายด้วย

คุณสมบัติสำหรับสถานพยาบาลที่ทำการผ่าตัดประสาทหูเทียม

- 1) มีความพร้อมประเมินผู้ป่วยก่อนผ่าตัด
 - 1.1 การประเมินการได้ยินและการใช้เครื่องช่วยฟัง
 - 1.2 การประเมินทางรังสีวินิจฉัย (CT/MRI)
 - 1.3 การประเมินทางจิตวิทยา/การพัฒนาการในเด็ก

2) มีความพร้อมของห้องผ่าตัดและอุปกรณ์ที่ใช้ในการผ่าตัด

3) มีความพร้อมของบุคลากร

- 3.1 โสิต ศอ นาลิกแพทย์ที่ผ่านการอบรมการผ่าตัดฝังประสาทหูเทียม

3.2 นักแก้ไขการได้ยิน นักแก้ไขการพูด นักกายภาพบำบัดที่ได้รับการอบรมปรับแต่งเครื่องรับสัญญาณเสียงประสาทหูเทียมสามารถสร้างและฟื้นฟูสมรรถภาพการฟังและการพูดให้ผู้ป่วยได้

คุณสมบัติของชุดประสาทหูเทียม

1) มีจำนวน Electrode ตั้งแต่ 12 Electrode ขึ้นไป

2) ได้รับรองการใช้จากองค์การอาหารและยาจากสหรัฐอเมริกา (USA FDA) หรือ European Medical Agency (EMA)

ลักษณะเป็นชุดอุปกรณ์ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

1. ส่วนที่อยู่ในร่างกาย ประกอบด้วยอุปกรณ์สำคัญ คือ ตัวรับสัญญาณ (Receiver) และขั้วไฟฟ้า (Electrode array) ชนิดหลายขั้ว (Multiple electrodes) ตั้งแต่ 12 Electrode ขึ้นไป

ความก้าวหน้าทางกฎหมายที่มีต่อบริการทางการแพทย์กรณีผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน
หรือสื่อความหมายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย

2. ส่วนที่อยู่นอกร่างกาย ประกอบด้วย

2.1 เครื่องแปลงสัญญาณเสียงพูด (Speech processor)

2.2 ขดลวดส่งต่อสัญญาณและแม่เหล็ก (Transmitter/magnet)

2.3 สายไฟเชื่อมต่อ เครื่องแปลงสัญญาณเสียงพูดเข้ากับขดลวดส่งต่อสัญญาณ (Coil cable)

2.4 แบตเตอรี่ชนิดประจุไฟฟ้าใหม่ได้ (Rechargeable battery)

2.5 แบตเตอรี่ชนิดประจุไฟฟ้าใหม่ไม่ได้

ข้อบ่งชี้สำหรับผู้ป่วย

1) ผู้ใหญ่ที่พูดมาก่อนมีประสาทหูเสื่อมหรือพิการทั้งสองข้าง มีระดับการได้ยินตั้งแต่ 80 เดซิเบลขึ้นไป และใช้เครื่องช่วยฟังไม่ได้ผลหรือได้ผลน้อยและมีค่าคะแนนการแยกคำพูดได้น้อยกว่าร้อยละ 50 (Speech discrimination score) สำหรับเด็กที่หูหนวกก่อนอายุ 5 ปี ใช้การประเมินโดยการวัดการได้ยินโดยดูการตอบสนองของเสียงผ่านก้านสมอง (Auditory brainstem response- ABR, ASSR) โดยมีระดับการได้ยินตั้งแต่ 90 เดซิเบลขึ้นไป มีการฟื้นฟูสมรรถภาพการฟังพูดมาก่อน และได้ผลน้อยจากการใช้เครื่องช่วยฟัง ผู้ที่หูหนวกจากเยื่อหุ้มสมองอักเสบให้ทำทันทีเมื่อพร้อมทำผ่าตัด

2) มีสุขภาพดีไม่มีโรคที่เป็นอุปสรรคต่อการผ่าตัดและ

3) มีสุขภาพจิตและสติปัญญาอยู่ในเกณฑ์ปกติหรือต่ำกว่าปกติเล็กน้อย กรณีในเด็กใช้การประเมินด้านพัฒนาการได้และ

4) ต้องสามารถเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพการได้ยินหลังการผ่าตัดและติดตามผลเป็นระยะได้

5) กรณีการผ่าตัดฝังประสาทหูเทียมชนิดฝังก้านสมองต้องเป็นกรณีผู้ป่วยไม่มีเส้นประสาทสมอง

คู่ที่ 8 หรือได้รับการผ่าตัดเนื้องอกของประสาทสมองคู่ที่ 8 หรือผู้ป่วยที่มีโรคที่ทำให้หูชั้นในเสียหายจนใช้ประสาทหูเทียมแบบปกติไม่ได้

การเปลี่ยนแปลงและเพิ่มเติมสาระสำคัญในส่วนของคุณสมบัติสำหรับสถานพยาบาลซึ่งรวมถึงความพร้อมของแพทย์และบุคลากร ข้อบ่งชี้ของผู้ป่วยและคุณสมบัติของชุดประสาทหูเทียมจากการประกาศดังกล่าวนี้ ยังคงมีเป้าหมายเพื่อจำกัดการให้บริการของสถานพยาบาลต่างๆ เพื่อควบคุมมาตรฐานของบริการทางการแพทย์เป็นหลัก ทั้งนี้กรณีสิทธิการรักษาประเภทอื่นที่มีสิทธิสวัสดิการข้าราชการและรัฐวิสาหกิจนั้นไม่สามารถเบิกค่าอุปกรณ์ชุดประสาทหูเทียมได้ เป็นเหตุให้ผู้พิการต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในส่วนอุปกรณ์ชุดประสาทหูเทียม

จากสภาวะการณ์ในปัจจุบันข้างต้นคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมายทั้งที่มีความพิการตั้งแต่กำเนิดและความพิการในภายหลังจำนวนมากที่มีภาวะเหมาะสมในการเข้ารับการผ่าตัดฝังประสาทหูเทียมนั้น ยังไม่ได้รับการบริการทางการแพทย์ที่เหมาะสม ทั้งที่มีการออกกฎหมายเพื่อให้สิทธิแก่ผู้พิการอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดที่ได้เปิดประตูให้แล้วตามเจตนารมณ์ของร่างรัฐธรรมนูญ

ข้อเสนอแนะ

โสต ศอ นาสิกแพทย์ นักโสตสัมผัสวิทยาและนักแก้ไขการพูด เป็นบุคคลที่ทำงานด้านโสตประสาทวิทยาและเวชศาสตร์การสื่อความหมายนั้นสมควรต้องทำการผลักดันเสนอและเรียกร้องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องขยายสิทธิของคนพิการเพื่อให้คนพิการได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพการได้ยินที่เหมาะสมครอบคลุมและยั่งยืนแก่ประชาชนทุกคนในสังคม

ราชวิทยาลัย โสต ศอ นาสิกแพทย์แห่งประเทศไทย ในฐานะที่เป็นองค์กรที่กำกับดูแลการรักษาทางด้านโสตศอ นาสิกวิทยาให้เป็นตามมาตรฐานวิชาชีพ และศูนย์

สิทธิบัตรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ กรมการแพทย์ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบดำเนินการ กรณีการจัดหาอุปกรณ์เครื่องช่วยความพิการที่มีมูลค่าสูง เฉพาะกรณีที่ถูกกฎหมายและระเบียบของหน่วยงานของรัฐ มิได้กำหนดไว้ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์ และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เครื่องช่วย ความพิการ และสิ่งส่งเสริมพัฒนาการสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2552 ลงวันที่ 30 กันยายน 2552 ประกาศ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 126 ตอนพิเศษ 163 ง เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2552 นั้น องค์กรทั้งสอง ควรหารือและร่วมกำหนดแนวทางในการให้บริการแก่ คนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมายและขยายสิทธิ ของคนพิการในการเข้าถึงบริการทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประสานไปยังสำนักงานส่งเสริมและพัฒนา คุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติซึ่งเป็นหน่วยงานหลัก ในการพิทักษ์สิทธิและผลประโยชน์ของคนพิการ ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของผู้ร่างรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทยในการพิทักษ์สิทธิของคนพิการทุกคน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม

สรุป

นับเป็นเวลากว่า 6 ปีหลังจากมีการประกาศใช้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 รวมทั้งกฎและระเบียบต่างๆที่เกี่ยวข้องกับ สิทธิของคนพิการที่ควรได้รับการช่วยเหลือนั้น การบังคับ ใช้กฎหมายและการดำเนินการเพื่อให้เกิดประโยชน์ ต่อประชาชนอย่างจริงจังของภาครัฐและหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องยังคงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดเพื่อให้คนพิการ ทางการได้ยินหรือสื่อความหมายสามารถเข้าถึงและ ได้รับบริการทางการแพทย์ที่ครอบคลุมและโดยเฉพาะ อย่างยิ่งควรมีการเสนอแนะต่อหน่วยงานผู้รับผิดชอบ โดยแต่เดิมนั้นมีการขยายสิทธิของการเบิกจ่ายค่าอุปกรณ์ ชดเชยประสาทหูเทียมของผู้ที่มีสวัสดิการรักษายาบาลของ

ราชการและรัฐวิสาหกิจซึ่งแม้จะเป็นก้าวที่สำคัญ สำหรับการดูแลผู้ป่วยทางโสตวิทยาของประเทศไทย แต่การที่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศยังมีได้มีสิทธิ ดังกล่าว เมื่อเป็นเช่นนี้ควรมีการขยายสิทธิแก่คนพิการ ทางการได้ยินหรือสื่อความหมายที่มีข้อบ่งชี้ที่เหมาะสม เพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็น มนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคล ย่อมสมควรได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ราชอาณาจักรไทย

ดังนั้นในทุกองคาพยพจะต้องขับเคลื่อนไปพร้อม เปรียงกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังที่กฎหมายได้แสดง เจตนารมณ์อย่างชัดเจน โดยทุกองค์กรไม่ว่าจะเป็น หน่วยงานของรัฐส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น สมาคมโสตสัมผัสและการแก้ไขการพูดแห่งประเทศไทย องค์กรที่เกี่ยวข้องกับคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อ ความหมาย ได้แก่ สมาคมพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย สมาคมคนหูหนวกแห่งประเทศไทย มูลนิธิส่งเสริมและ พัฒนาคนหูหนวกไทย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งราชวิทยาลัย โสต ศอ นาสิกแพทย์แห่งประเทศไทยซึ่งมีหน้าที่ในการ กำหนดและควบคุมมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพ เวชกรรมของโสต ศอ นาสิกแพทย์ในประเทศไทย ตามข้อบังคับแพทยสภานั้น ควรเสนอแนะต่อรัฐเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนทางสังคมอย่างเหมาะสม

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ รศ.นพ.ภาคภูมิ สุภิชพันธุ์ อดีตประธานราชวิทยาลัยโสต ศอ นาสิกแพทย์แห่ง ประเทศไทย ผู้เป็นครูประสิทธิ์ประสาทวิชาทางโสตวิทยา แก่ผู้เขียน รศ.นพ.คณิศร์ เวรวิจิต รศ.นพ.เพิ่มทรัพย์ อธิปประดิษฐ์ ผศ.นพ.ม.ล.กรเกียรติ์ สนิทวงศ์ ภาควิชา โสต ศอ นาสิกวิทยา คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย รศ.นพ.เฉลิมชัย ชินตระกูล ภาควิชาโสต ศอ นาสิกวิทยา คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี พหลศรี รศ.นพ.สุรเดช จารุจินดา กองโสต ศอ นาสิกกรรม

ความก้าวหน้าทางกฎหมายที่มีต่อบริการทางการแพทย์กรณีผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน
หรือสื่อความหมายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย

โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ที่สั่งสอนความรู้เพื่อพัฒนาการรักษาผู้ป่วยทางโสตวิทยาด้วยดีมาตลอด ผศ.นพ.พิสิษฐพิริยาพรรณ คณบดีคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาที่สนับสนุนการทำงานด้านโสตวิทยาของผู้เขียนและเล็งเห็นความสำคัญในการส่งเสริมฟื้นฟูการได้ยินแก่คนพิการในภาคตะวันออก และผู้บังคับบัญชาของผู้เขียน นพ.พิพัฒน์ เกรียงวัฒนศิริ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลสิรินธร นพ.กรกฎ จุฑาสมิต สถาบันวิจัยและประเมินเทคโนโลยีทางการแพทย์ นพ.สุพรรณ ศรีธรรมมา อธิบดีกรมการแพทย์

เอกสารอ้างอิง

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550
2. การบรรยายพิเศษ เรื่อง “การจัดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ: กฎหมายและวิธีปฏิบัติเพื่อความเป็นธรรมในสังคม” โดย ศาสตราจารย์ (พิเศษ) จรัญ ภัคดีธนากุล ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ วันที่ 27 พฤษภาคม 2553
3. พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550
4. พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556
5. ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ พ.ศ. 2552
6. ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555
7. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการ และสื่อส่งเสริมพัฒนาการสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2552
8. พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545
9. ประกาศคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เรื่อง การใช้สิทธิเข้ารับบริการสาธารณสุขของทหารผ่านศึกและคนพิการ พ.ศ. 2547
10. ประกาศคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เรื่อง การใช้สิทธิเข้ารับบริการสาธารณสุขของทหารผ่านศึกและคนพิการ พ.ศ. 2556
11. ประกาศคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เรื่อง การกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อสนับสนุนให้องค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลดำเนินงานและบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ พ.ศ. 2552
12. พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533
13. พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550
14. ประกาศของกรมบัญชีกลาง เรื่องการปรับปรุงแก้ไขประเภทและอัตราค่าอวัยวะเทียมและอุปกรณ์ในการบำบัดรักษาโรค (เพิ่มเติม) ที่ กค 0422.2/ว 249¹⁴ ลงวันที่ 15 กรกฎาคม 2553
15. ประกาศของกรมบัญชีกลาง เรื่องประเภทและอัตราค่าอวัยวะเทียมและอุปกรณ์ในการบำบัดรักษาโรค ที่ กค 0422.2/พิเศษ ว 1 ลงวันที่ 4 ธันวาคม 2556